

הישגי תלמידים עולים מחבר העמים במערכת החינוך בישראל

פברואר 2012

רשות ארצית
למידה
והערכה
בחינוך

© 2012 # 1

צוות המחקר

- מר נתנאל גולדשמידט
- ד"ר חגית גליקמן
- ד"ר יואל רפ
- ד"ר ענבל רון-קפלן
- ד"ר עמיחי רגבי

עולי
חבר העמים:
מיצ"ב

עולי
חבר העמים:
פיזה

רשות ארצית
למדידה
והערכה
בחינוך

מבחני המיצ"ב (מדדי יעילות וצמיחה בית-ספרית)

- המיצ"ב הוא מערכת מדדים בית-ספריים המשמשת, עבור מנהל בית-הספר וצוותו, כלי עבודה מרכזי לתכנון משאבים ולניצולם.
- מערכת זו כוללת מבחני הישגים ושאלוני אקלים וסביבה פדגוגית.
- מבחני ההישגים במיצ"ב הם מבחנים הכוללים ארבעה מקצועות ליבה: מתמטיקה, שפה (עברית/ערבית), אנגלית ומדע וטכנולוגיה.
- המבחנים ניתנים לשלוש דרגות כיתה: כיתות ב' (שפה בלבד), כיתות ה' וכיתות ח'.
- מספר הנבחנים בבתי ספר דוברי עברית עומד על כ- 14,000 תלמידים, בכל תחום דעת ודרגת כיתה ובכל שנת לימוד.
- ההישגים מוצגים בסולם רב-שנתי המאפשר השוואה לאורך השנים. סולם המיצ"ב הרב שנתי נקבע כך שבשנת הבסיס (תשס"ח) הממוצע היה 500 וסטיית התקן 100.

הגדרת האוכלוסייה ושיעורה

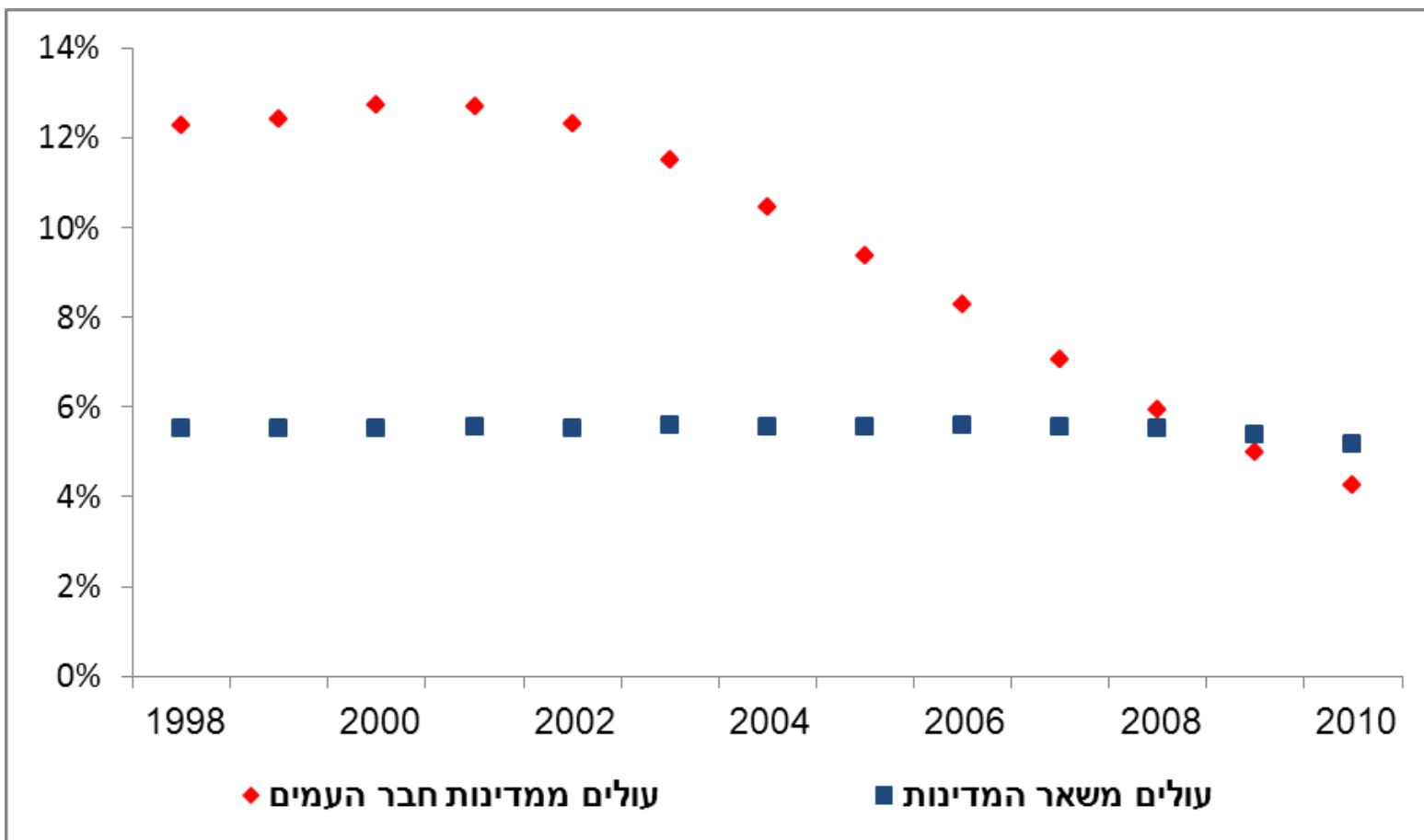

הגדרת האוכלוסייה

- תלמידים עולי מדינות חבר העמים הוגדרו, במחקר זה, כתלמידים אשר נולדו באחת ממדינות ברית המועצות לשעבר (Post-Soviet States).
- לפי מצבת משרד החינוך רשימת מדינות אלו כוללת את המדינות הבאות:
רוסיה, ליטא, לטביה, אסטוניה, אוקראינה, ביילורוסיה, מולדובה, גיאורגיה, צ'צ'ניה, קזחסטאן, אזרבייג'אן, אוזבקיסטאן, טורקמניסטאן, קירגיסטאן, אבחזיסטאן, טג'יקיסטאן, ברית המועצות
- קבוצת ההשוואה היא תלמידים **בבתי"ס דוברי עברית** ילידי ישראל בפיקוח הממלכתי והממלכתי-דתי.

שיעור העולים ממדינות חבר העמים ומשאר המדינות מכלל התלמידים בבתי ספר דוברי עברית

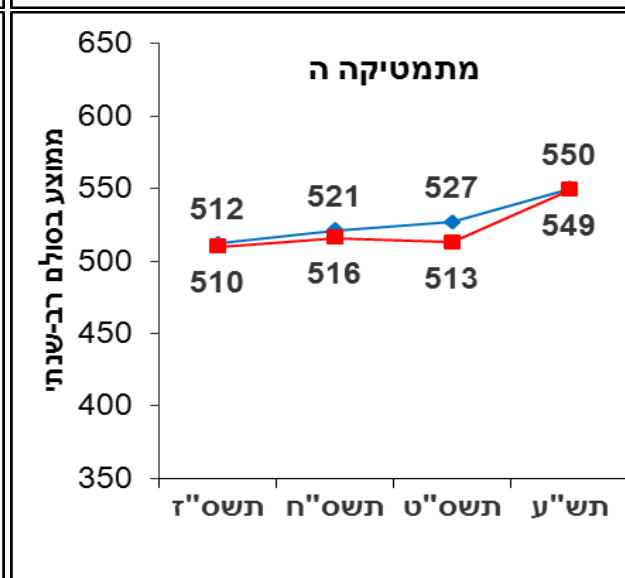
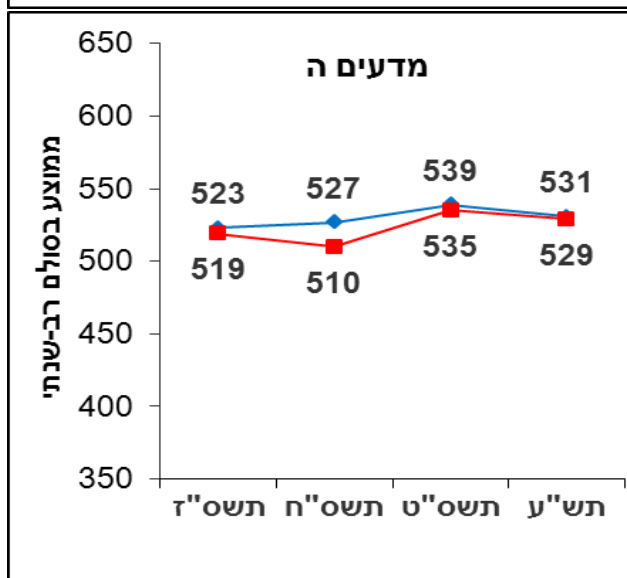
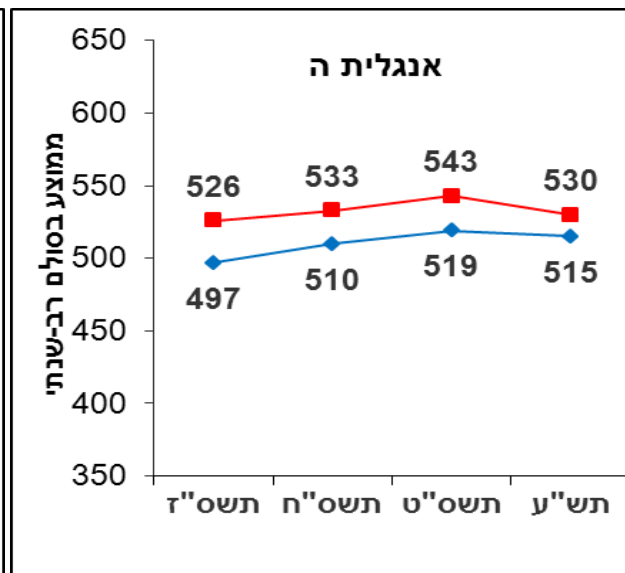
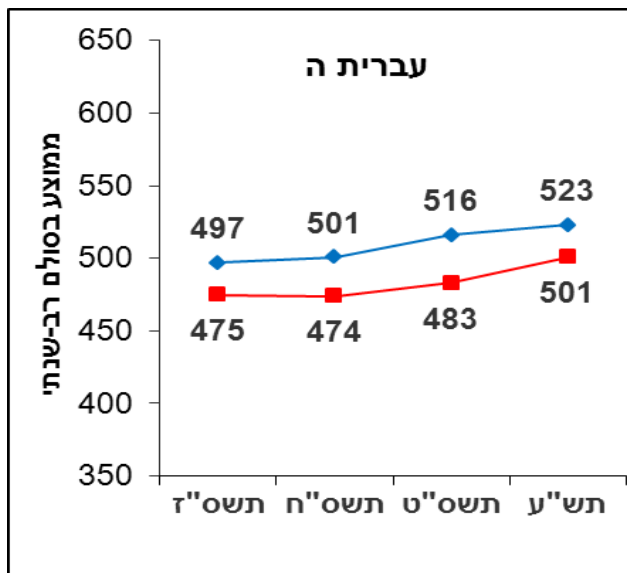
שיעור העולים ממדינות חבר העמים הולך ומצטמצם משנת 2002, בעוד ששיעור העולים משאר המדינות נשאר פחות או יותר קבוע לאורך השנים.

הישגי תלמידים עולים מחבר העמים במבחני המיצ"ב

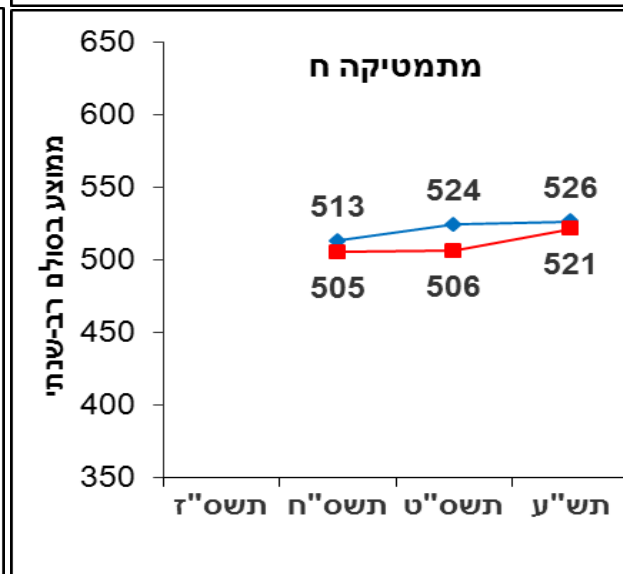
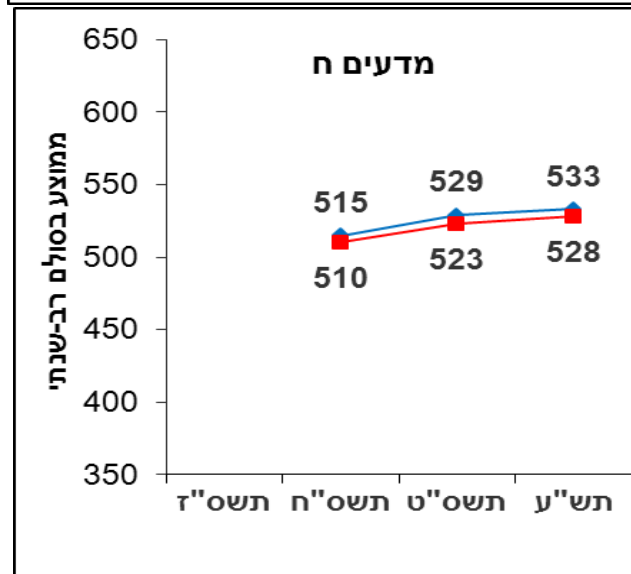
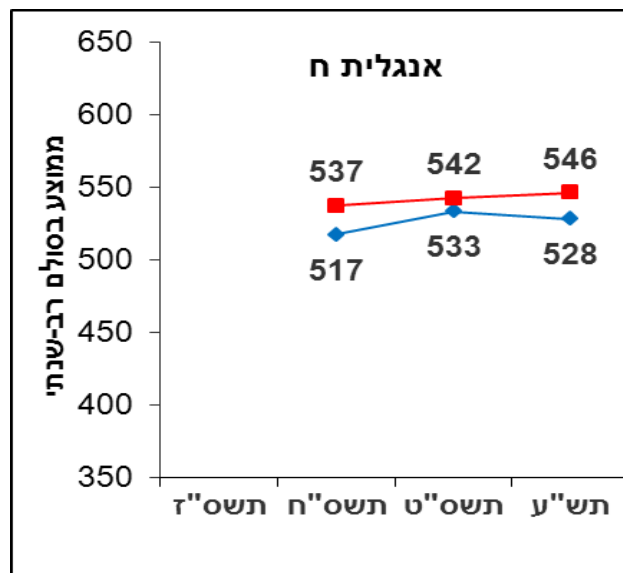
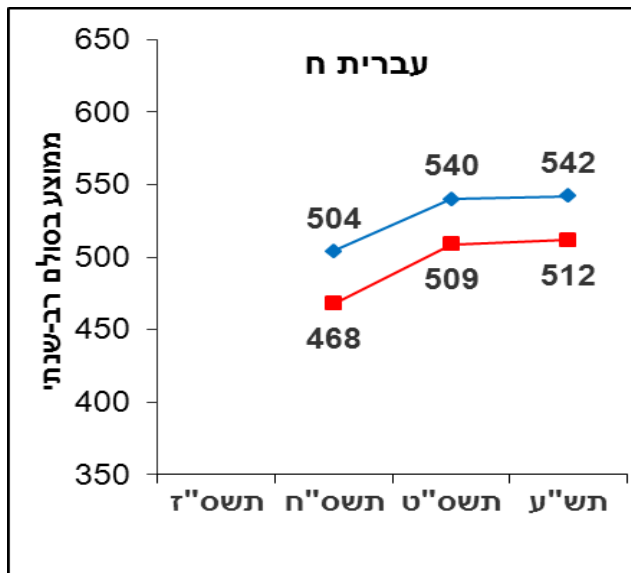

הישגי תלמידים עולים מחבר העמים בהשוואה לילידי ישראל בבתי"ס דוברי עברית - כיתות ה'

■ תלמידים ילידי חבר העמים $n \approx 300-600$
◆ תלמידים ילידי ישראל $n \approx 14,000$

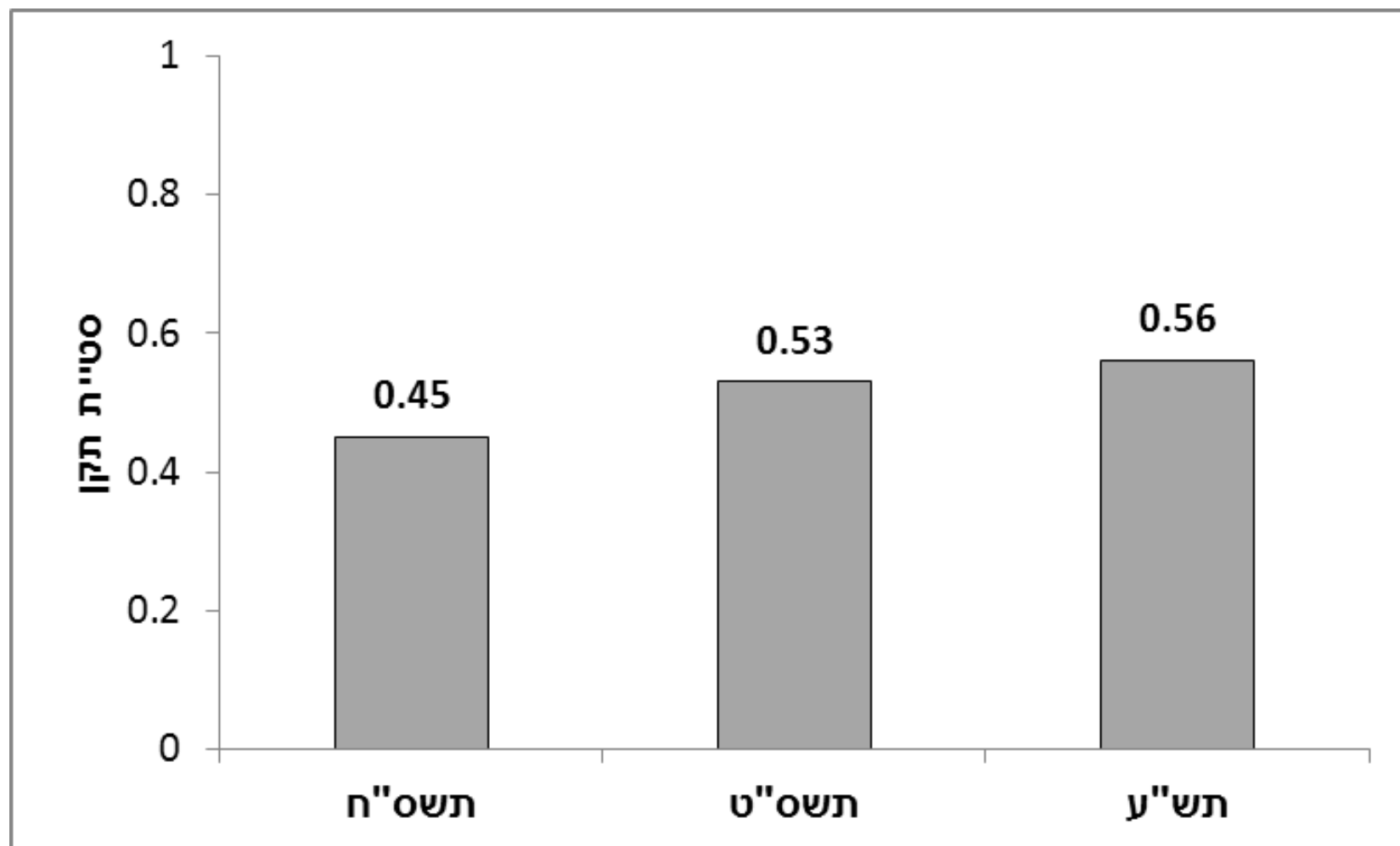
הישגי תלמידים עולים מחבר העמים בהשוואה לילידי ישראל בבתי"ס דוברי עברית - כיתות ח'

n≈700 ■ תלמידים ילידי חבר העמים
n≈12,000 ◆ תלמידים ילידי ישראל

פערים בהישגי תלמידים ילידי חבר העמים בהשוואה לילידי ישראל בעברית לכיתות ב'

סיכום: הישגי תלמידים עולים מחבר העמים במבחני המיצ"ב

- הפער בין ההישגים של תלמידים ילידי חבר העמים לתלמידים ילידי ישראל **בבתי"ס דוברי עברית שונה בין המקצועות.**
- **בכיתה ה' ו-ח':**
 - הישגיהם של ילידי חבר העמים במתמטיקה ובמדע וטכנולוגיה דומים להישגיהם של ילידי ישראל
 - באנגלית, הישגיהם אף גבוהים במקצת מהישגי התלמידים ילידי ישראל בכ- 15-20 נקודות בממוצע (כחמישית סטיית תקן).
 - לעומת זאת, במבחנים בעברית הישגיהם של ילידי חבר העמים נמוכים מהישגיהם של ילידי ישראל בכ- 20-30 נקודות בממוצע (כרבע סטיית תקן).
- בכיתה ב', הפער במבחן בעברית גדול יותר ועומד על כמחצית סטיית תקן, לטובת ילידי ישראל.

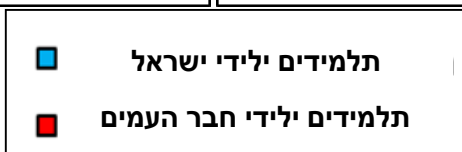
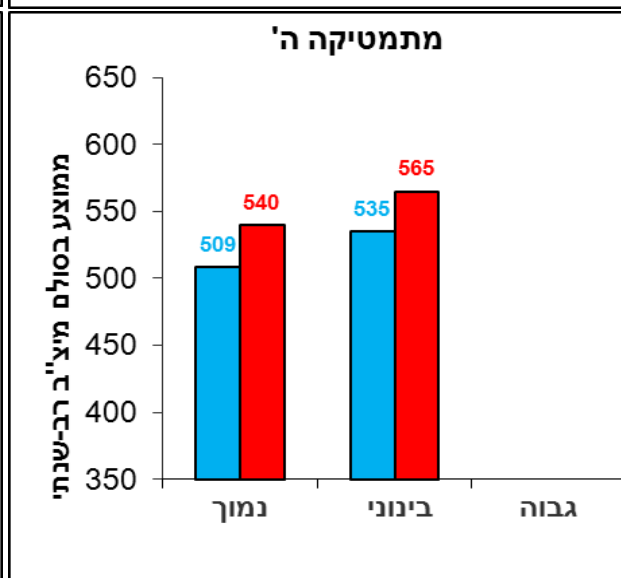
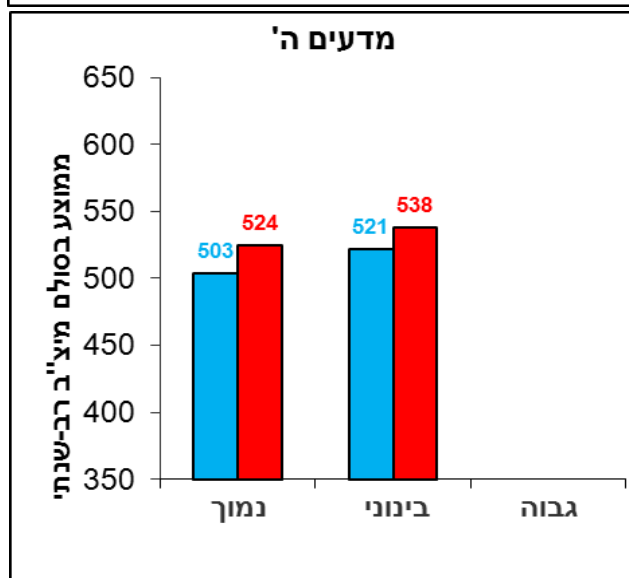
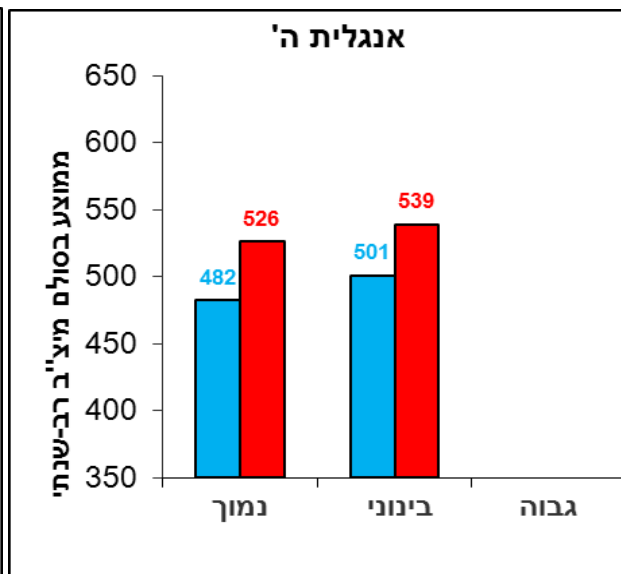
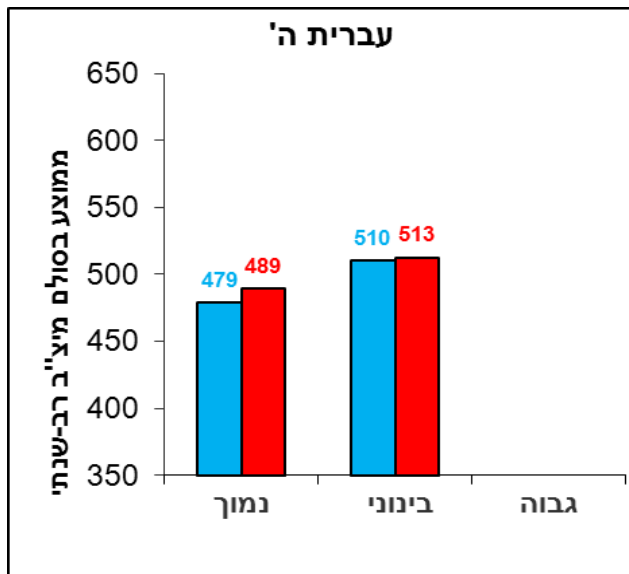

מדד לרקע חברתי-כלכלי

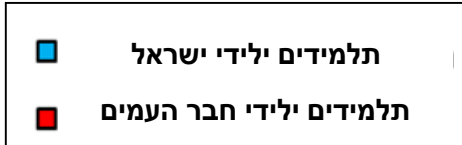
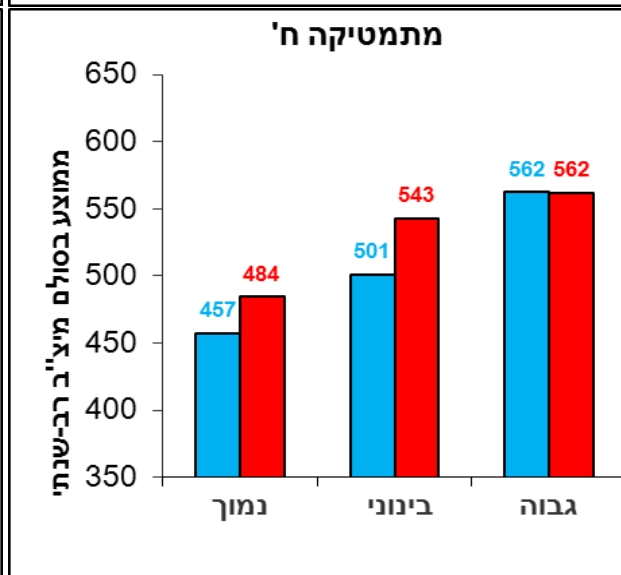
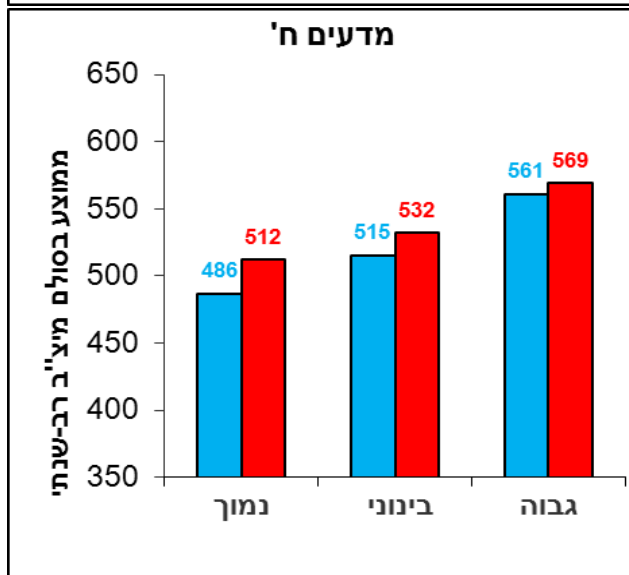
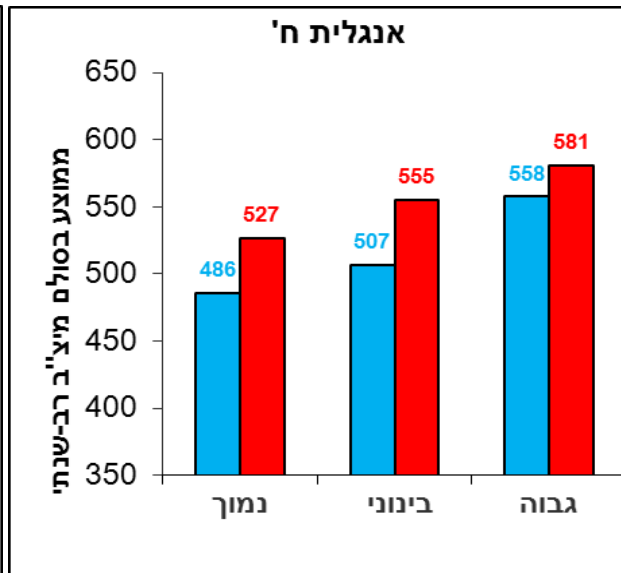
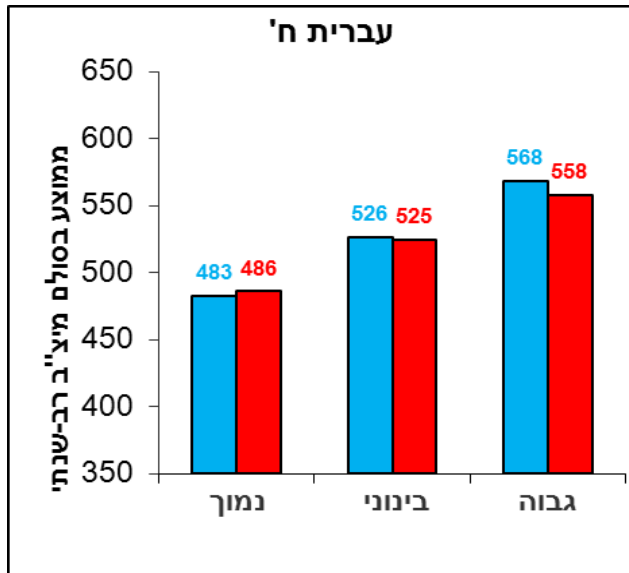
- המדד לרקע חברתי-כלכלי המשמש במחקר זה הוא מדד הטיפוח "שטראוס".
- במדד זה משוקללים המאפיינים הבאים: השכלת אם ואב, הכנסה, פריפריאליות, ועלייה בכלל ומארצות מצוקה בפרט.
- מדד זה מבוטא בעשירונים, שעל בסיסם מחולקים התלמידים לשלוש קבוצות: רקע נמוך, רקע בינוני, רקע גבוה.

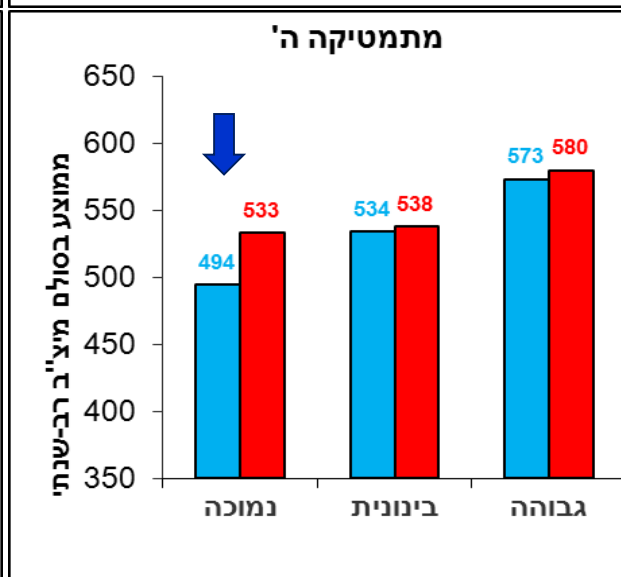
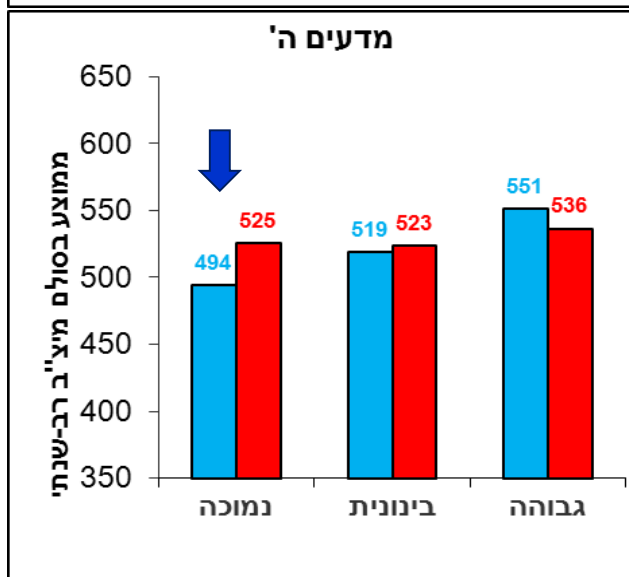
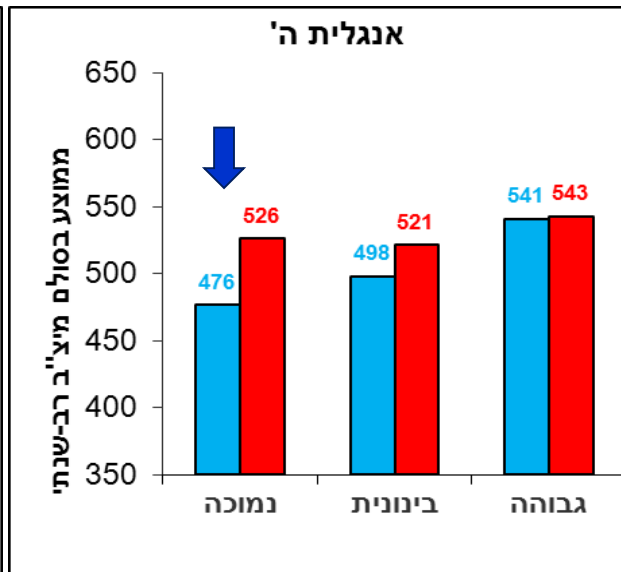
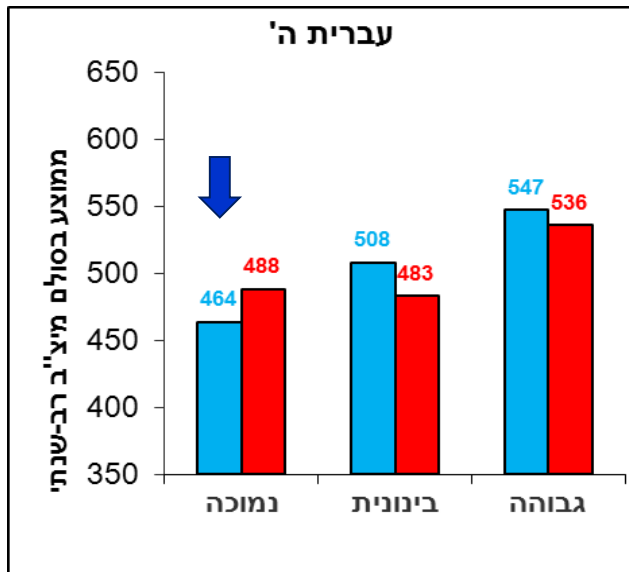
הישגי תלמידים עולים מחבר העמים בהשוואה לילידי ישראל בבתי"ס דוברי עברית לפי רקע חברתי-כלכלי - כיתות ה'

הישגי תלמידים עולים מחבר העמים בהשוואה לילידי ישראל בבתי"ס דוברי עברית לפי רקע חברתי-כלכלי - כיתות ח'

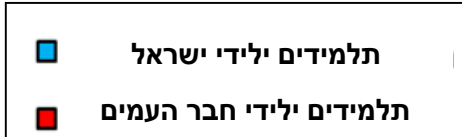
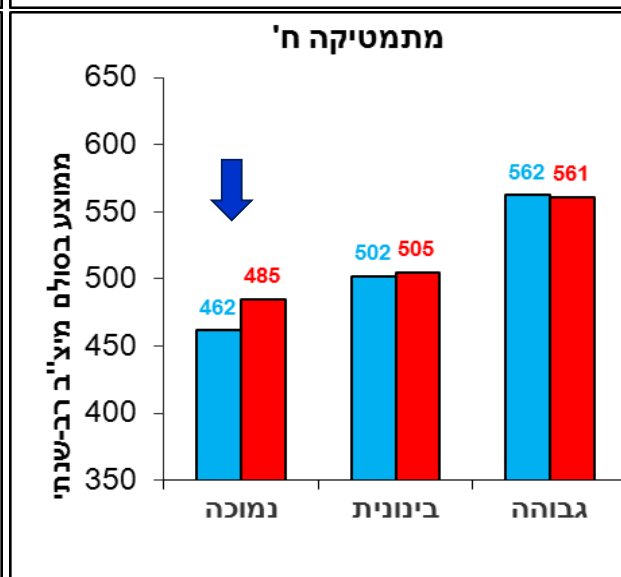
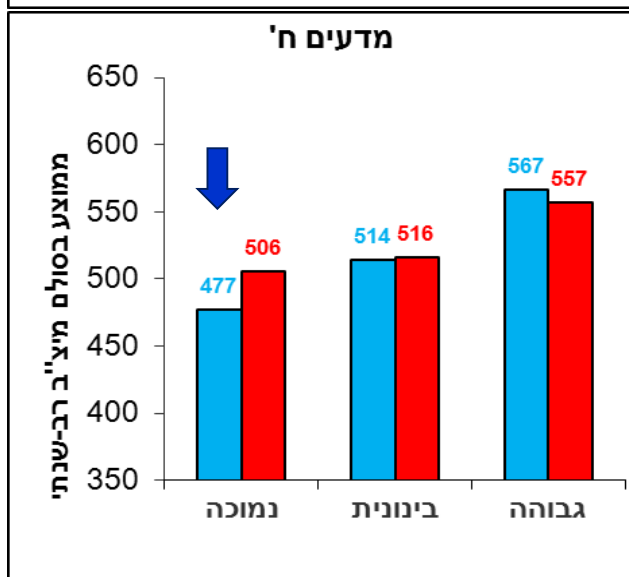
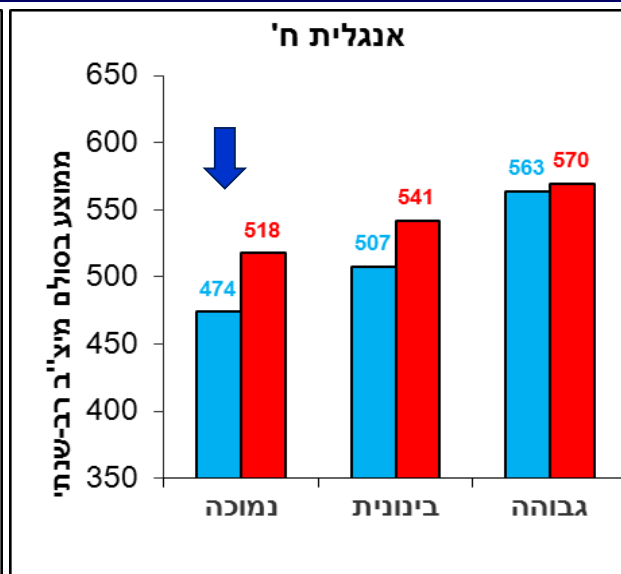
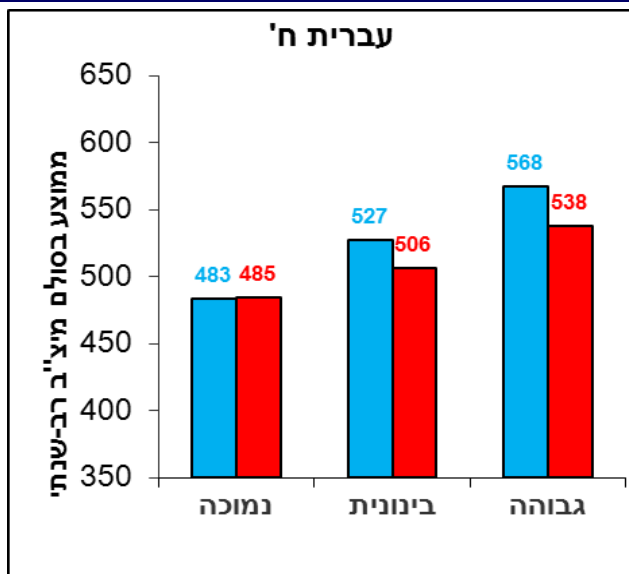
הישגי תלמידים עולים מחבר העמים בהשוואה לילידי ישראל בבתי"ס דוברי עברית לפי השכלת הורים - כיתות ה'

■ תלמידים ילידי ישראל
■ תלמידים ילידי חבר העמים

הישגי תלמידים עולים מחבר העמים בהשוואה לילידי ישראל בבתי"ס דוברי עברית לפי השכלת הורים - כיתות ח'

סיכום: ציוני מיצ"ב בקרב עולי חבר העמים לפי רקע חברתי-כלכלי

- כאשר בוחנים את ההישגים לפי הרקע החברתי-כלכלי של התלמידים עולה כי:
 - הישגיהם של עולי חבר העמים גבוהים מאלו של ילידי ישראל: במתמטיקה בכ- 30 נק', במדעים בכ- 20 נק', ובאנגלית בכ- 40 נק'.
 - בעברית, הפער לטובת ילידי ישראל מצטמצם מאד ואף "נעלם" בקרב תלמידים בעלי רקע נמוך ובינוני.
- מעניין לראות כי כאשר בוחנים את ההישגים לפי השכלת ההורים (אחד ממרכיבי המדד לרקע חברתי-כלכלי), ניכר פער משמעותי לטובת ילידי חבר העמים בקרב תלמידים שהשכלת הוריהם נמוכה מ- 12 שנות לימוד (למעט בעברית ח').

(הערה: הניתוח לפי רקע חברתי-כלכלי לא בוצע עבור המבחן בעברית לכיתה ב' עקב המספר הקטן של נבחנים ילידי חבר העמים)

קשרים בין המקצועות

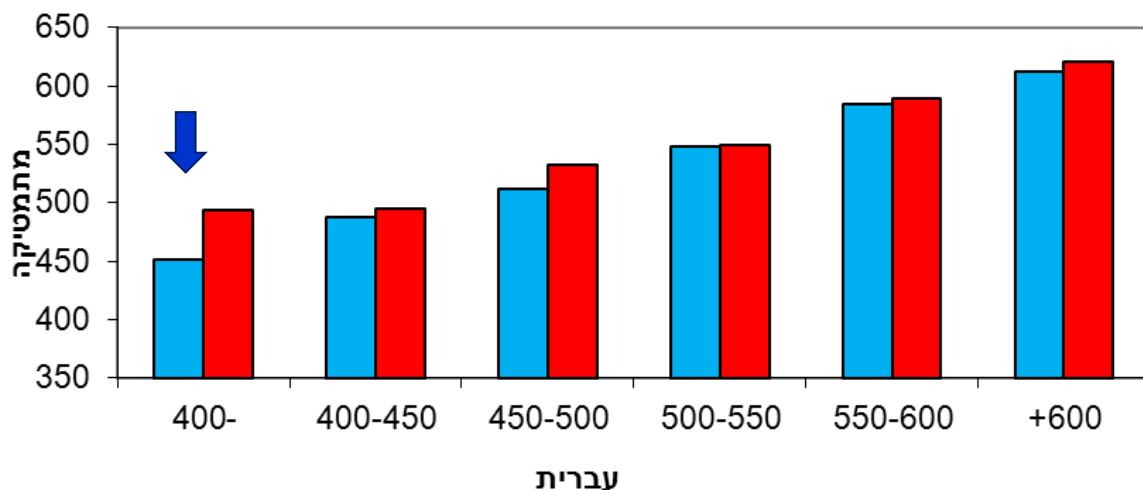
קשרים בין מקצועות

- מן הנתונים שהוצגו עולה כי רק בעברית הישגיהם של ילידי חבר העמים נמוכים מהישגיהם של ילידי ישראל.
- לפיכך, נשאלת השאלה, האם קשיי השפה באוכלוסייה זו קשורים להישגים במקצועות אחרים, מעבר לקשר הקיים בין המקצועות בקרב ילידי ישראל?
- התייחסות לשאלה זו נעשתה באמצעות בחינת הקשר שבין הישגי התלמידים במבחנים בעברית לבין הישגיהם במבחנים במתמטיקה בשנת תש"ע, בחלוקה לפי ארץ הלידה.

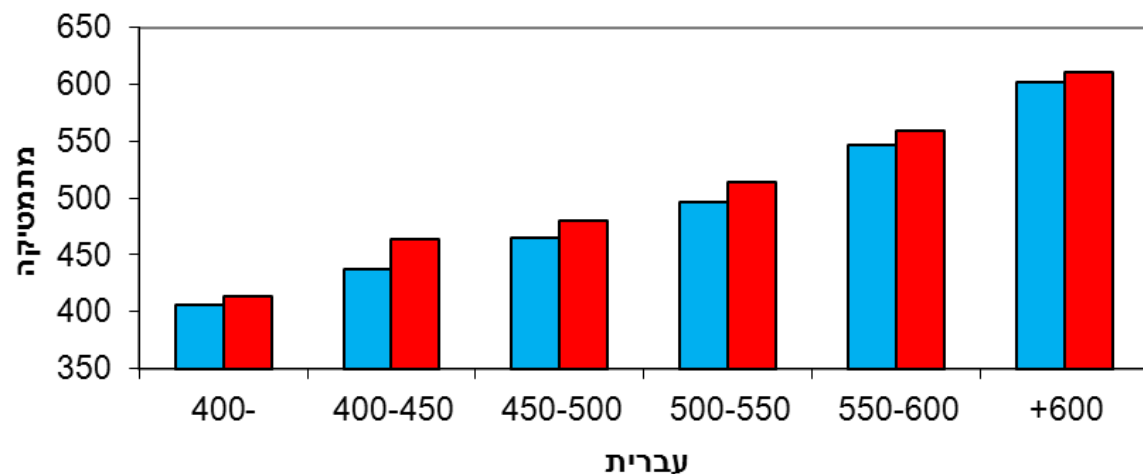

קשרים בין מקצועות המתמטיקה והעברית

כיתה ה'

כיתה ח'

■ תלמידים ילידי ישראל
■ תלמידים ילידי חבר העמים

- עבור כל טווח ציונים בעברית, הציונים של עולי חבר העמים גבוהים במקצת מאלו של ילידי ישראל במתמטיקה.

- בכיתה ה' הפער קיים בעיקר בקרב בעלי הציונים הנמוכים בעברית

- ממצא זה מרמז כי בקרב עולי חבר העמים, החסר בידיעת השפה בא לידי ביטוי בהצלחה במבחני שפה בלבד.

- מן הנתונים שהוצגו עולה כי הישגיהם של עולי חבר העמים במבחני המיצ"ב דומים לאלו של ילידי ישראל, ובמקרים רבים אף טובים מהם.
- התחום העיקרי שבו נופלים עולי חבר העמים מילידי ישראל הוא תחום העברית, אך פער זה מצטמצם כאשר מנכים את הרקע החברתי-כלכלי, בפרט בקרב תלמידים המגיעים מרקע חברתי-כלכלי נמוך ובינוני.
- כמו כן, נראה כי הקושי שמגלים עולי חבר העמים בתחום העברית אינו קשור להישגיהם בתחומים אחרים.

▪ **מהו מחקר הפיזה**

▪ **הישגים ופערים בהישגים במחקר הפיזה:**

▪ תמונת כללית

▪ בפילוח לפי רקע חברתי-כלכלי

▪ **סיכום**

מהו מחקר פיזה (PISA*)?

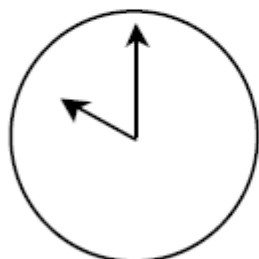
- מחקר חינוך בין-לאומי, הנרחב ביותר הקיים כיום, הנערך אחת לשלוש שנים על-ידי ארגון ה-OECD** ובו משתתפים כחצי מיליון תלמידים מכ- 60 מדינות.
- ישראל משתתפת במחקר זה משנת 2000. במחקר 2009 השתתפו כ- 5,000 תלמידים. מתוכם כ- 4,000 שייכים למגזר דוברי העברית, מהם כ- 120 תלמידים יוצאי אתיופיה ו- 500 יוצאי חבר העמים.
- בניגוד למבחן המיצ"ב, מבחן פיזה ממוקד בשכבת גיל (בני 15-16), ולפיכך רוב התלמידים הם תלמידי חטיבה עליונה (כיתה י').
- מטרתו לבדוק באיזו מידה תלמידים בני 15 "מוכנים לחיים הבוגרים", כלומר, רכשו כלי חשיבה כלליים והבנה באופן המאפשר התמודדות טובה ויעילה עם סביבתם. יכולת זו מתמצה על ידי מפתחי הפיזה במושג אוריינות.
- לפיכך, תכני הפיזה אינם בודקים בהכרח חומר שנלמד ישירות בבית הספר, אלא בודקים אוריינות בשלושה תחומים עיקריים: מתמטיקה, קריאה ומדעים.
- סולם ציוני הפיזה הוא גם כן בעל ממוצע 500 וסטיית תקן 100.

מהי אוריינות? דוגמה משאלון מתמטיקה

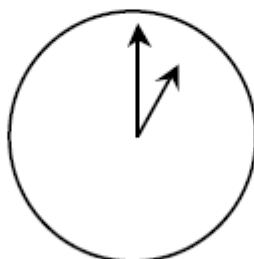
צ'ט באינטרנט

מארק (מסידני, אוסטרליה) והנס (מברלין, גרמניה) מתקשרים זה עם זה לעתים קרובות בצ'ט באינטרנט. עליהם להתחבר לאינטרנט באותו הזמן כדי שיוכלו לנהל שיחה.

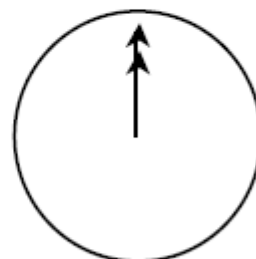
כדי למצוא זמן מתאים לצ'ט, חיפש מארק תרשים המראה את השעות ברחבי העולם, ומצא את התרשים שלפניכם:

סידני 10:00 בבוקר

ברלין 1:00 בלילה

גריניץ' 12:00 בלילה

M402Q01 - 019

שאלה 1: צ'ט באינטרנט

כשהשעה בסידני היא 7:00 בערב, מה השעה בברלין?

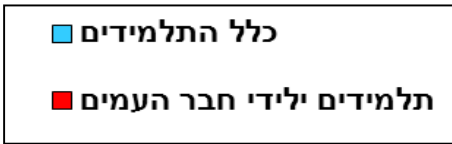
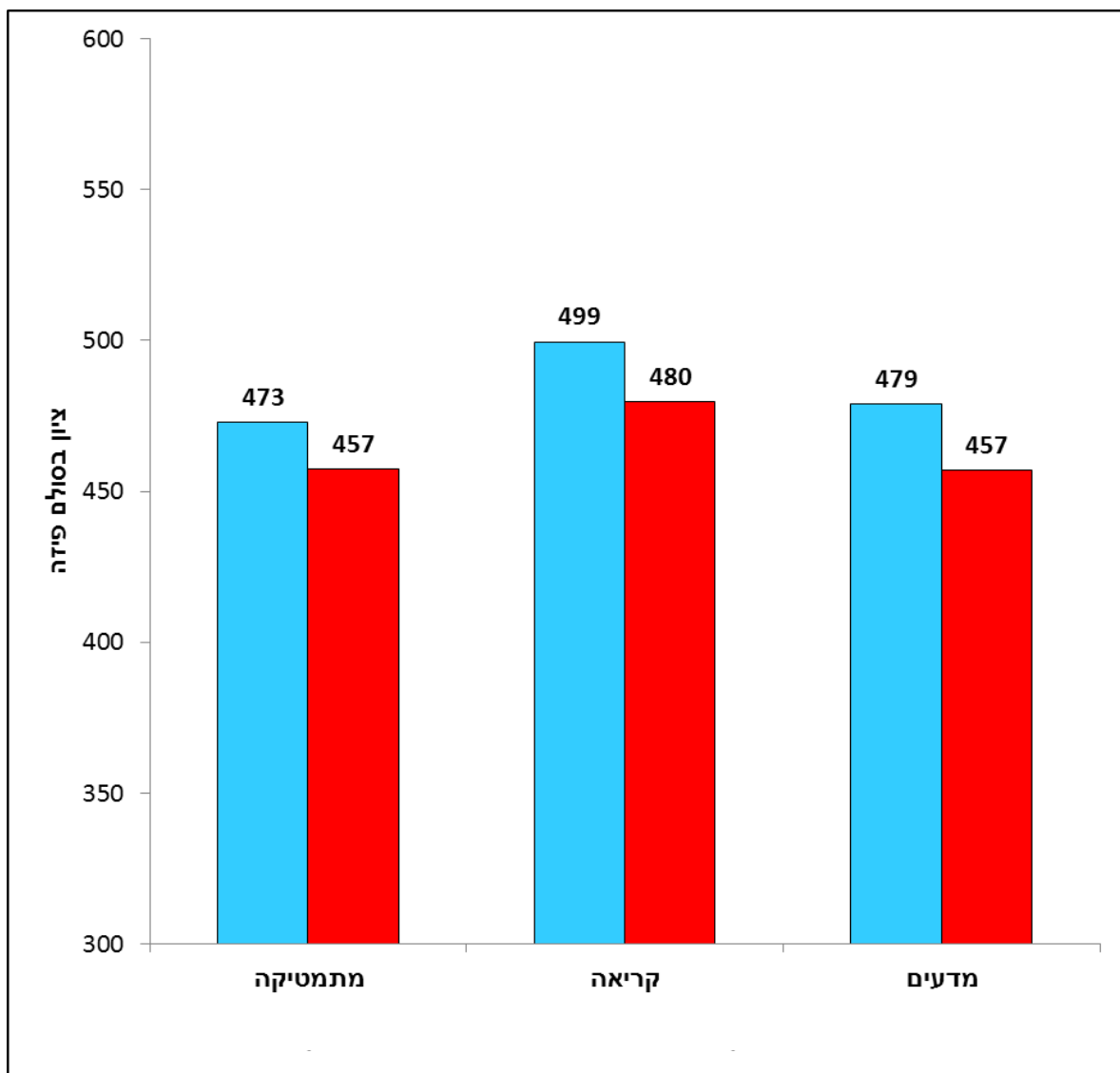
10 בבוקר

רשות ארצית
למידה
והערכה
בחינוך

© 2012 # 25

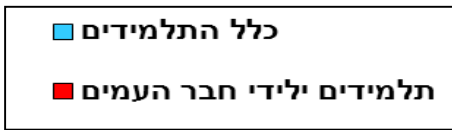
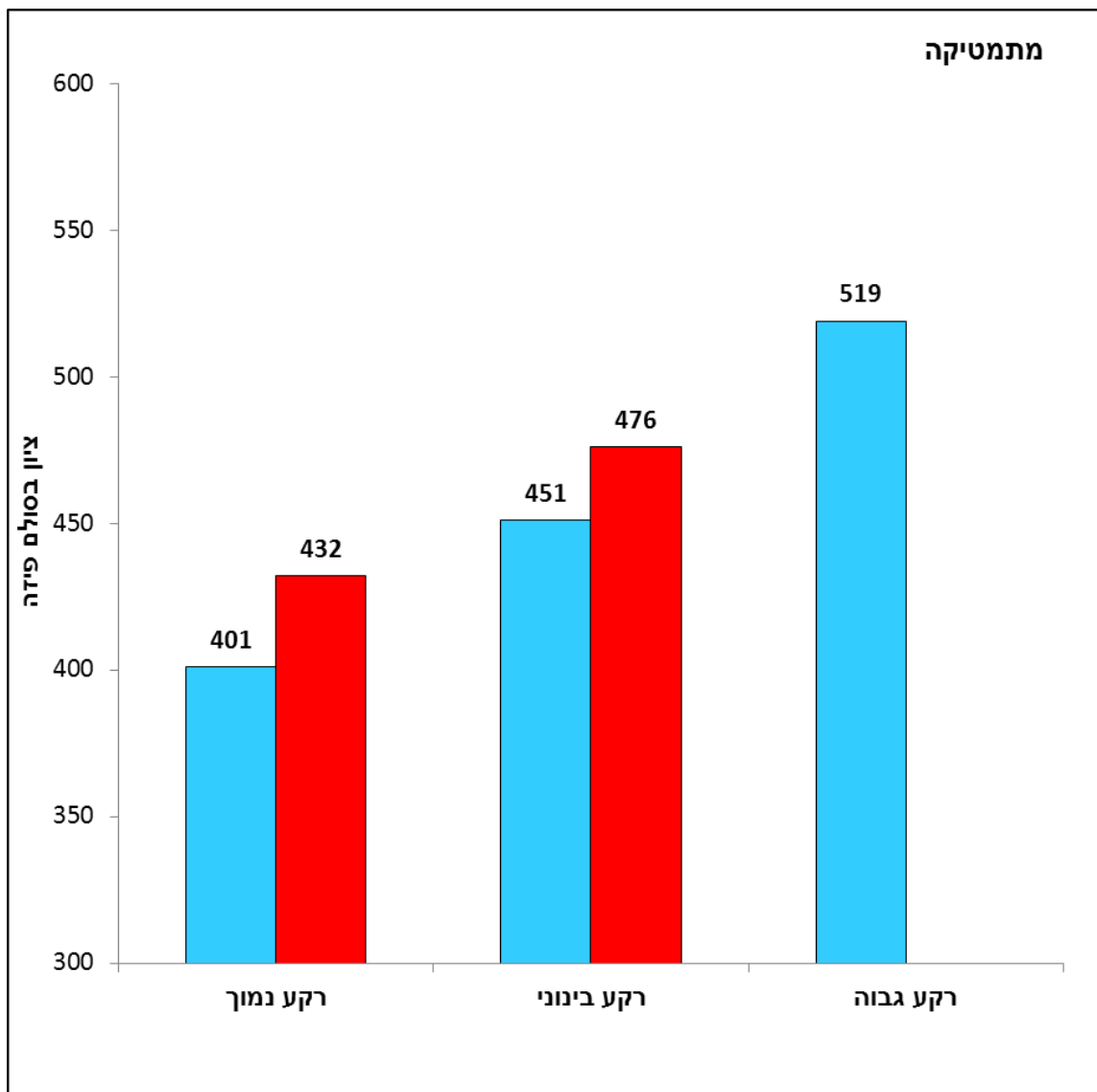
הישגי תלמידים עולים מחבר העמים במחקר פיזה 2009

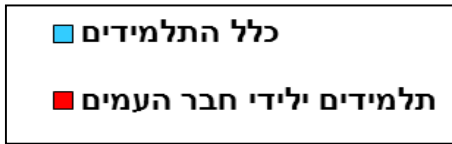
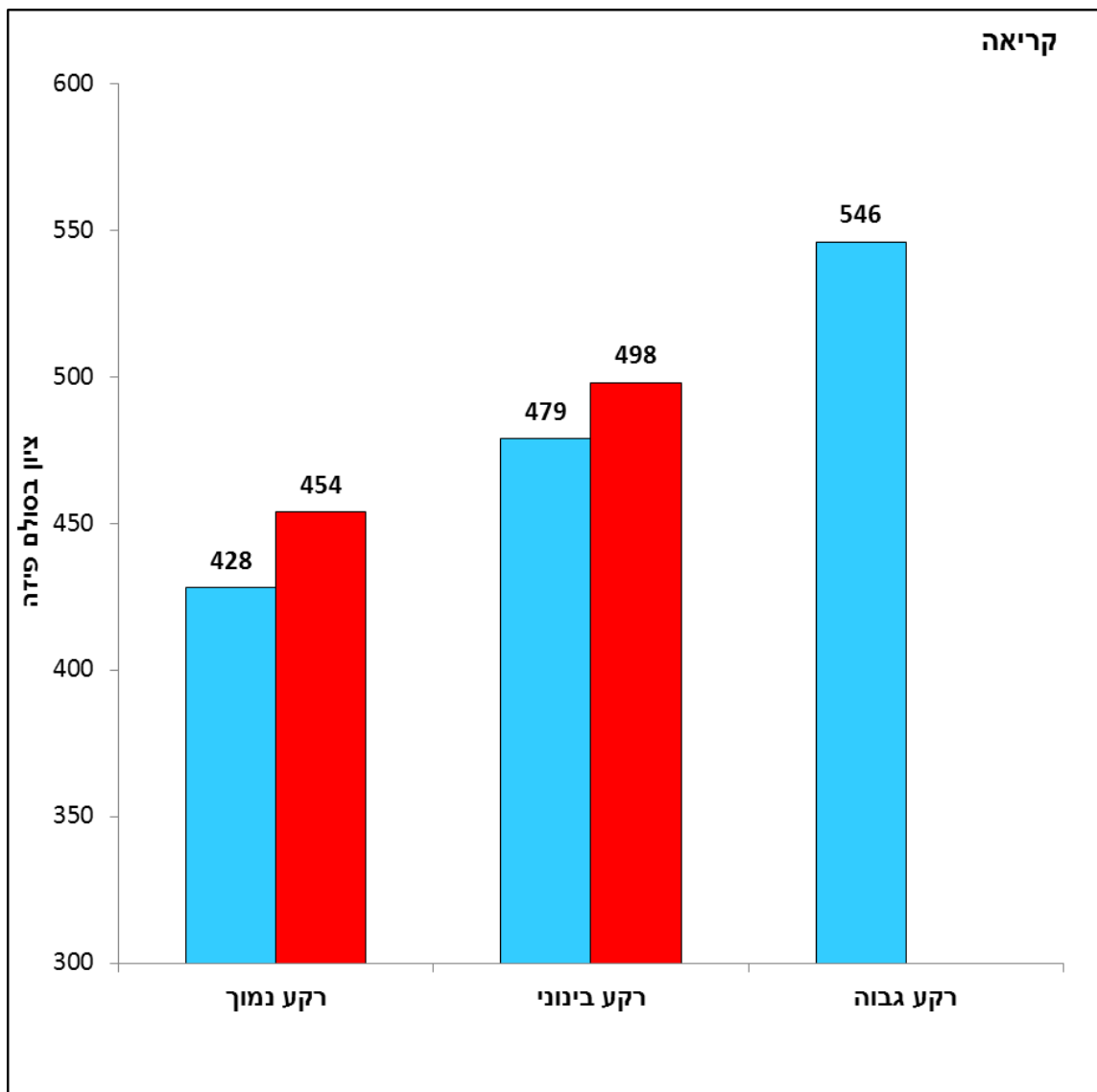
קבוצת
ההשוואה
לתלמידים
העולים מחבר
העמים
במחקר זה
היא כלל
התלמידים
הלומדים
בבתי ספר
דוברי עברית.

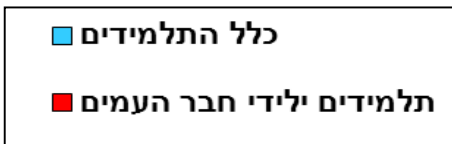
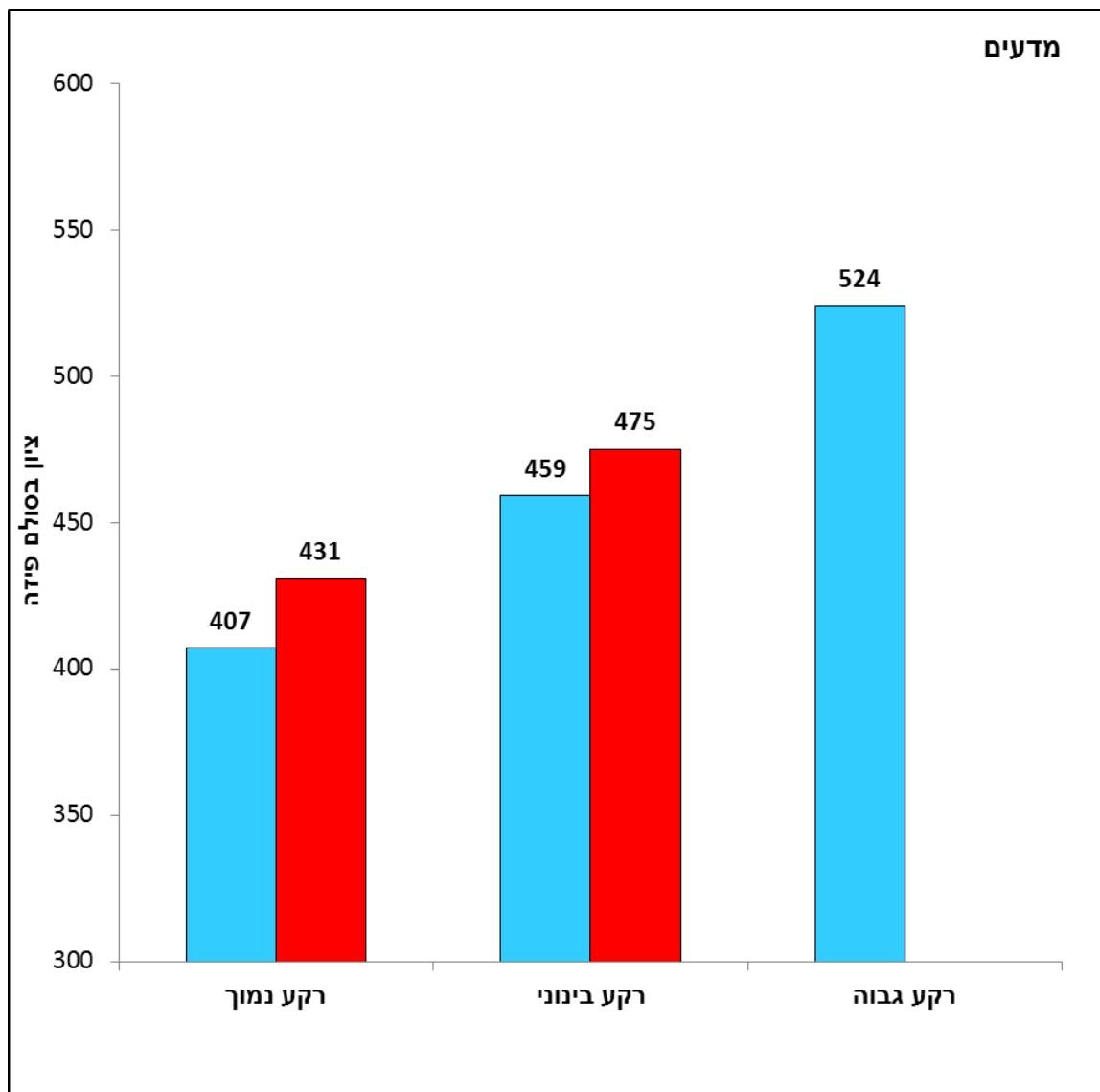
הישגי תלמידים עולים מחבר העמים באוריינות מתמטיקה לפי רקע חברתי-כלכלי

הישגי תלמידים עולים מחבר העמים באוריינות קריאה לפי רקע חברתי-כלכלי

הישגי תלמידים עולים מחבר העמים באוריינות מדעים לפי רקע חברתי-כלכלי

- בקרב בני ה-15, ההישגים במבחני הפיזה של תלמידים עולים מחבר העמים נמוכים יותר מאלו של כלל התלמידים **בבתי ספר דוברי עברית.**
- תמונה זו משתנה כאשר בודקים את ההישגים לפי הרקע החברתי-כלכלי של התלמידים: בקרב תלמידים בעלי רקע נמוך ובינוני ההישגים של עולי חבר העמים גבוהים מאלו של כלל התלמידים **בבתי"ס דוברי עברית.**
- כזכור, תמונה דומה עלתה גם מן הניתוח המקביל שנעשה על נתוני המיצ"ב בקרב תלמידים בחינוך היסודי וחיובות הביניים.

